

Een kaalgevreten stukje rots verraaft de aanwezigheid van een met algen overgroeide schaalhoorn (centraal). (Francis Kerckhof)

SCHAALHORENS IN DE VLOEDLIJN?

Francis Kerckhof

De schaalhoren, een zeelak met een kegelvormig huisje, leeft stevig vastgehecht op de stenen van onze strandhoofden. Je verwacht ze niet meteen aangespoeld. Schaalhorens komen niet zomaar los. Want eenmaal losgekomen van hun ondergrond zijn ze reddeloos verloren. Eerst dacht ik dat een of andere onverlaat de onfortuinlijke schaalhorens afgestoken had. Maar het fenomeen deed zich langs heel de kust voor. Wat was er aan de hand?

AANGEPAST AAN EXTREME OMSTANDIGHEDEN

Het is een hard bestaan, vastgehecht leven op een strandhoofd. In de zomer kan het er snikheet worden en in de winter moet je vriesweer kunnen doorstaan en is er het gevaar om losgerukt te worden door de kracht van de golven. Maar schaalhorens zijn gespecialiseerd in het leven in de getijdenzone van rotskusten. De slak blijft namelijk zijn leven lang trouw aan dezelfde plek. De schelp is precies aangepast aan de als woonplaats gekozen ondergrond. Voor de slak droogvalt bij laagwater, zuigt hij zich met zijn gespierde voet lucht- en waterdicht stevig vast. Op die manier is hij tegen de golfslag of eventuele belagers beschermd. Een schaalhoorn is vrijwel niet los te maken, tenzij met brute kracht.

DE KOEIEN VAN DE ZEE, MET EEN BIJZONDERE TONG

Schaalhorens zijn echte grazers. Bij hoogtij, wanneer ze bedekt zijn met zeewater, gaan ze op voedseltocht. Ze verlaten hun stek

en kruipen rond, terwijl ze met hun lange, oprolbare rasp tong – de radula – algen en organisch materiaal van de stenige ondergrond schrappen. Om dan, net voor het komende laagtij, precies naar dezelfde plek terug te keren. Op hun vaste stek overtijnen ze met een voorraadje zeewater onder hun schelp.

Die radula is als een lange riem, bezet met duizenden kleine keiharde tandjes. Die zijn versterkt met goethiet – vernoemd naar Goethe, jawel! – een bijzonder sterke minerale ijzerverbinding. Goethiet is een van de hardste materialen die je in de natuur kunt treffen. Die hardheid is nodig, want de radula slijt snel. Gelukkig groeit hij voortdurend aan. Op de stenen laat al dat gerasp en geschraap typische sporen na. Die kun je soms goed waarnemen. Onlangs kreeg ik een foto toegestuurd van iemand die een merkwaardig patroon opgemerkt had en zich afvroeg wat dat wel kon zijn. De vraatsporen van schaalhorens!

EEN FATALE KOUDEPRIK?

Tegenwoordig is de schaalhoorn een algemene verschijning op onze strandhoofden. Ooit was dat anders. Eigenlijk is de schaalhoorn een zuidelijke soort en een typische bewoner van de getijdenzone van rotskusten zoals de Franse Kanaalkust. Heel vroeger was onze kust ongeschikt voor schaalhorens: alleen maar zand en niet warm genoeg. Nog tot enkele decennia geleden moest je echt naar ze op zoek gaan en was je al blij als je er eentje vond. Dat ze tegenwoordig helemaal niet zeldzaam meer zijn, heeft te maken met de verharding van onze kust en met de opwarming. Zo hebben we

Dat vroeg ik me af toen ik begin januari op het strand van Raversijde schaalhorens in de vloedlijn aantrof, sommigen nog met vlees in de schelp. Daar horen ze helemaal niet thuis.

overall langs onze kust dijken, strandhoofden en havens gebouwd en nu zelfs midden op zee windmolens, allemaal prima geschikt voor schaalhorens om zich te vestigen.

Half december kregen we nog eens een zeldzame koudeprik. Hoewel al bij al bescheiden – in een ver verleden waren onze winters veel strenger – toch voldoende om sommige individuen fataal te worden. Gelukkig bleven er genoeg schaalhorens over, daarvoor was de vrieskouperiode niet lang en hevig genoeg. Mochten we ooit nog eens een winter zoals in 1963 krijgen, ja dan ziet het er veel slechter uit. En kan de kolonisatie vanuit het zuiden opnieuw beginnen.

Wil je zelf een schaalhoorn waarnemen? Kijk dan goed, want ze zijn soms moeilijk waar te nemen, overgroeid als ze zijn met algen en zeepokken. Een tip. De zone rond de stek waar ze overtijnen is meestal kaalgevreten en dat valt op. Maar laat ze vooral zitten!

De vraatsporen van een schaalhoorn op een stenen ondergrond. (Jan Vanhoutte)